

การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง
: ศึกษาเหตุการณ์ช่วง พ.ศ. 2528-2538

นายประวิทย์ เปรื่องการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-059-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

VIOLATIONS OF BUDDHIST CANONS BY BUDDHIST MONK AND POLITICAL AUTHORITIES
: A STUDY OF INCIDENTS DURING B.E. 2528-2538

Mr. Prawit Pruangkan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Government
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1996
ISBN 974-635-059-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง

: ศึกษาเหตุการณ์ช่วง พ.ศ. 2528-2538

โดย

นายประวิทย์ เปรื่องการ

ภาควิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดำรง ชรรमारักษ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชิตวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ประหยัด หงษ์ทองคำ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดำรง ชรรमारักษ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ประวิทย์ เปรื่องการ : การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง : ศึกษา
เหตุการณ์ช่วง พ.ศ. 2528-2538 (VIOLATIONS OF BUDDHIST CANONS BY BUDDHIST
MONK AND POLITICAL AUTHORITIES : A STUDY OF INCIDENTS DURING B.E.
2528-2538) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดำรง ธรรมารักษ์ ; 245 หน้า. ISBN 974-635-059-5

วิทยานิพนธ์การสังคมไทยมีพื้นฐานจากความเชื่อและคำสอนทางพุทธศาสนา ซึ่งมีสถาบันสงฆ์เป็น
สถาบันที่ดำรงอยู่และมีบทบาทบรณภคล้อมเกล้าคุณธรรมจริยธรรมแก่พลเมืองของรัฐให้ช่วยต่อการ
ปกครอง หรือแม้แต่การเป็นผู้ถืออำนาจทางการเมืองที่ดีมีคุณธรรม

ผลการศึกษาพบว่า การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีผล
กระทบต่อสถาบันทางสังคมอื่นรวมถึงสถาบันทางการเมืองน้อยมาก ทั้งนี้ เพราะมหากษัตริย์ทรงอำนาจ
เด็ดขาด สามารถเข้าแก้ปัญหาได้ตามพระราชประสงค์ในฐานะองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก แต่ยุค
ประชาธิปไตย ซึ่งอำนาจทั้งหมดถูกโอนมาอยู่กับคณะรัฐมนตรี การละเมิดย่อมจะส่งผลกระทบต่อสังคมใน
วงกว้าง แม้แต่สถาบันทางการเมืองก็ได้รับผลนั้นเป็น 2 ทาง คือ

1. ทางตรง มีผลกระทบน้อย

2. ทางอ้อม มีผลค่อนข้างกว้างไกล เปรียบได้กับสนิมที่กัดกร่อนระบบและอำนาจทางการเมือง
ให้ลดความชอบธรรมลงเป็นลำดับ เพราะสถาบันสงฆ์นั้นมีหน้าที่โดยตรงในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
แก่พลเมืองของรัฐแม้กระทั่งนักการเมือง หากพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงประพฤตินอกกริตนอกรอยจนเป็นที่
วิพากษ์วิจารณ์อย่างเสียหายและถูกปฏิเสธโดยสังคม สัทธาปสาทะของผู้ถืออำนาจรัฐที่มีอยู่อย่างไม่มั่นคงก็
ถดถอยและหันหลังให้กับธรรมะ เมื่อขาดการกลมเกลียวเอาใจใส่ในธรรมปฏิบัติอาจกลายเป็นคนขาด
ธรรมะ และเป็นนักการเมืองที่ไร้คุณธรรม ในที่สุดก็จะกระทบต่ออำนาจทางการเมืองทั้งระบบได้
นอกจากนั้น สื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดกับความประพฤติ
ที่นอกกริตนอกรอยของพระสงฆ์ต่อสังคมและนักการเมือง

ผู้ศึกษาเสนอว่า การใช้และการพัฒนาสื่อมวลชนที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่หลีกเลี่ยงมิได้ในการ
การธำรงรักษาไว้ซึ่งพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองในประเทศไทยสืบไป

ภาควิชา ..... การปกครอง .....
สาขาวิชา ..... การปกครอง .....
ปีการศึกษา ..... 2539 .....

ลายมือชื่อนิติ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C731494 : MAJOR

GOVERNMENT

KEY WORD:

VIOLATIONS / BUDDHIST CANONS / BUDDHIST MONK / POLITICAL /

AUTHORITIES / LEGITIMACY

PRAWIT PRUANGKAN : VIOLATIONS OF BUDDHIST CANONS BY

BUDDHIST MONK AND POLITICAL AUTHORITIES : A STUDY OF

INCIDENTS DURING B.E. 2528-2538. THESIS ADVISOR : ASSO PROF.

DAMRONG DHARMARAKSA, 245 pp. ISBN 974-835-059-5

Thai society is structured by firm belief in budhism. The Sangkha is not only responsible for inculcating Buddhist virtue for citizen of the country, but also entitled to provide legitimacy for the ruling elites.

The findings of this study indicate that violations of buddhist canons by buddhist monks during the period of absolute monarchy had little impact political and other institutions. The reason is due to the fact that the king, as the Buddhist principal patron, enjoyed his absolute power in solving the problem according to his views and whims. However the violations during democracy period, when political power is moved from the king to the elected cabinet, induced tremendous impact on Thai society and political institions in particular. The impacts on political institutions consist of :

1. Direct impact which hardly affects political institution.
2. Indirect impacts which seriously affect political institution in the long term.

These impacts will eventually result in the decline of the legitimacy of political system and political power. It is because of the importance of Buddhist institution to Thai society is clearly shown by Thai people's high respect for the monk who is directly responsible for instilling Buddhist social values to Thai citizens including politicians. Once a high esteem monk violates the canons, he will be severely criticized and rejected by the public. The politician also may lose his faith in Buddhism and probably become immoral politician which adversely affect the political system. Moreover, it was the mass media which played important roles in providing the information concerning the violations to the public and the politician.

The author proposes that the appropriate uses and the development of mass media are inevitable for the sustainability and prosperity of Buddhism in Thailand.

ภาควิชา.....การปกครอง.....

ลายมือชื่อนิติ.....

สาขาวิชา.....การปกครอง.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา.....2539.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....-

กิตติกรรมประกาศ

วิทยาลัยนพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์
ดำรง ธรรมรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยนพนธ์ พร้อมทั้งรองศาสตราจารย์ ประหยัด หงษ์ทองคำ
และรองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ประธานกรรมการและกรรมการวิทยาลัยนพนธ์ ที่ได้
กรุณาให้คำชี้แนะที่ทรงคุณค่าด้วยดีตลอดมา ขอขอบพระคุณทั้งสามท่านมา ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ พ.ต.อ.ธงชัย ข้าสุวรรณ รองผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด
นนทบุรี ที่คอยกระตุ้นเตือนกับให้แรงใจมาเป็นลำดับ และขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา ผู้ให้
ความอนุเคราะห์ทุกด้านในการทำวิทยาลัยนพนธ์ รวมถึงภรรยา-บุตร-ธิดา ซึ่งเป็นกำลังใจอย่างดียิ่ง
จนทำให้ผู้วิจัยสามารถสำเร็จการศึกษาตามความมุ่งหมาย

ประวิทย์ เปรื่องการ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ปรากฏการณ์และสภาพปัญหา	1
ความสำคัญของเรื่องที่ศึกษาวิจัย	15
วัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย	16
สมมติฐานการวิจัย	16
ขอบเขตและวิธีการศึกษาวิจัย	17
กรอบการวิเคราะห์	19
แหล่งข้อมูลและวิธีรวบรวมข้อมูล	20
การวิเคราะห์ข้อมูล	21
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	23
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	24
ลำดับการนำเสนอ	25
สรุป	26
บทที่ 2 แนวความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	28
สรุป	46
บทที่ 3 สถานภาพพระสงฆ์และความสัมพันธ์ กับฝ่ายบ้านเมืองในอดีต	48
สภาพทั่วไป	49

	สมัยกรุงสุโขทัย	49
	สมัยกรุงศรีอยุธยา	52
	สมัยกรุงธนบุรี	59
	สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325-2505)	61
	สถาณาพระสงฆ์	76
	การจัดองค์กรปกครองสงฆ์โดยสังเขป	87
	สรุป	90
บทที่ 4	สถาณาพระสงฆ์ ระหว่าง พ.ศ. 2505-2527	94
	สภาพทั่วไป	95
	สถาณาพระสงฆ์	98
	การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์	105
	สาเหตุและผลกระทบ	109
	การแก้ปัญหาจากฝ่ายบ้านเมือง	113
	สรุป	134
บทที่ 5	การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง ช่วง พ.ศ. 2528-2538	137
	สภาพทั่วไป	138
	สถาณาพระสงฆ์	143
	พฤติกรรมการละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์	147
	เหตุปัจจัยที่ทำให้พระสงฆ์ละเมิดพระธรรมวินัย	154
	1. เหตุปัจจัยภายใน	156
	2. เหตุปัจจัยภายนอก	163
	จำนวนพระสงฆ์ที่ละเมิดพระธรรมวินัย	176
	ความหนักเบาของพฤติกรรม	178
	ผลกระทบอันเกิดจากพระสงฆ์ละเมิดพระธรรมวินัย	178
	การแก้ปัญหาจากอำนาจทางการเมือง	187
	แนวทางในการแก้ปัญหา	194
	สรุป	203

บทที่ 6	สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะ	206
	ข้อสรุป	206
	แนวทางในการแก้ปัญหา	215
	ข้อเสนอแนะ	216
	ตารางแสดงข้อมูล	219
	รายการอ้างอิง	229
	ประวัติผู้เขียน	245

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์สมัชชัโซทัย	.....	219
ตารางที่ 2	โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์สมัชชัอยุธยา	.....	220
ตารางที่ 3	โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในรัชกาลที่ 3	.....	221
ตารางที่ 4	โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในรัชกาลที่ 5 (ร.ศ. 121)	.....	222
ตารางที่ 5	โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 7	.....	223
ตารางที่ 6	โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในรัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2484)	.....	224
ตารางที่ 7	โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน (พ.ร.บ. 2505)	.....	225
ตารางที่ 8	ข้อมูลพระกระทำพัตวินัยในเขตกรุงเทพมหานคร 3 บั๊อหลัง	.....	226
ตารางที่ 9	จำนวนพระภิกษุ แยกตามภาคการปกครองฯ พ.ศ. 2531-2535	.....	227
ตารางที่ 10	แสดงงบประมาณแผ่นดินของกรมการศาสนา ฯ พ.ศ. 2531-2535	.....	228